

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'RTA DAROMADLI MAMLAKATLARDA INNOVATSION XARAJATLARNING EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASIGA TA'SIRI	20
Karimova Xulkar Raxmanali qizi Jalg'ashova Nazira Umbet qizi	
MINTAQADA SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	26
Mamedov Ko'palboy Masharipovich	
TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA SIFATNI TA'MINLASH	30
Umarov Ravshanjon Gafurovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	36
Mamurov Doniyor Eldorovich	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	43
Ro'zimov Doniyor Soporboy o'g'li	
TOSHKENT METROPOLITENI SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DARAJASINING DINAMIKASI VA UNI XALQARO TAJRIBA BILAN QIYOSIY BAHOLASH	49
Mansurov Xamrokul Ilxomovich	
ЦИФРОВАЯ САМООРГАНИЗАЦИЯ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ	56
Мирвосикий Хилола Хабибулла кизи	
XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI	64
Z.Sh. Matniyozova	
DEVELOPMENT MECHANISMS OF EMBEDDED FINANCE SERVICES IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN BASED ON OPEN BANKING	69
Khurramova Fotima Bakhodir qizi	
IMPROVING THE PRACTICE OF FINANCING INVESTMENT PROJECTS THROUGH SYNDICATED LOANS PROVIDED BY COMMERCIAL BANKS	76
Xudaynazarov Davrbek Abdullayevich	
TASHQI SAVDO DINAMIKASI VA BANK MOLİYAVIY XAVFSIZLIGI: O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MISOLIDA AMALIY TAHLIL	83
Babadjanov Shuxrat Atxamovich	
GREEN LENDING PRACTICED AMONG UZBEK COMMERCIAL BANKS: SURVEY- BASED ASSESSMENT OF READINESS AND CONSTRAINTS	90
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
"YANGI O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASI DOIRASIDA IQTISODIY O'ZGARISHLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI	96
Amirov Otabek Xudoyberdi o'g'li	
BARQAROR YASHIL INVESTITSİYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGETIKA RIVOJIGA ROLINI VA HISSASINI TAHLIL QILISH: O'ZBEKISTON MISOLIDA	101
Zilola Kazakova	
HUDUD SANOATIDA KAPITAL VA MEHNAT RESURLARI SAMARADORLIGINI KOB-B-DUGLAS MODELİ YORDAMIDA BAHOLASH	113
Turayev Baxrom Ergashevich	

“MAHALLA BANKIRI” INSTITUTI DAVLATBANK HAMKORLIGINING OPERATSION BO‘G‘INI SIFATIDA: SAMARADORLIK MEZONLARI VA OPTIMAL YUKLAMA PARAMETRLARI	120
Nurmuratov Azamat Mamarizo o‘g‘li SHAHAR JAMOAT TRANSPORTI YO‘NALISHLARINING AHOLI EHTIYOJLARIGA MOSLIGINI TADQIQ ETISH (URGANCH SHAHRI MISOLIDA)	127
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi O‘ZBEKISTONDA QISHLOQ XO‘JALIGINI RO‘YXATGA OLISHNING AGRAR IQTISODIY O‘SISHNI TA‘MINLASHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI	132
Shohujayeva Zebo Safoyevna Xolov Javlonbek Davronovich UZBEKISTAN KAK AKADEMIЧЕСКИЙ ХАБ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	138
Эргашева Шахло Тургуновна БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ КАК ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ	146
Маннапова Раъно Абборовна YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIVAVIY, INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI QO‘LLABQUVVATLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MODELLARI: “3M-PLATFORMA” VA “SMART YOUTH BUSINESS ECOSYSTEM” KONSEPSIYALARI	154
Xojiyev Ma‘murjon Muxsinjon o‘g‘li RAQAMLI BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL XUSUSIYATLARI	163
Begimqulova Sevara Nurmamatovna KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI	169
Yusupov Muxiddin Soatovich Normaxmatov Fazliddin Nuriddin o‘g‘li OLIY TA‘LIMDA INNOVATSION MENEJMENT IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH	177
Abdullayev Farhod Ozodovich “YASHIL MAKON” UMUMMILLIY LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-AMALIY NATIJALARI	180
Jamshidbek Bobojonov QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KLASTERLARNING AHAMIYATI	184
Radjabova Mavluda Ergash qizi STRENGTHENING MAHALLA ENTREPRENEURSHIP THROUGH AN INTEGRATED ECOSYSTEM: FUNCTIONAL LINKAGES, DIGITAL COORDINATION, AND REGIONAL EVIDENCE	189
Zafarjon Odiljonovich Tuxtasinov MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA GENERATIV SUN‘IY INTELLEKT INFRATUZILMASINING NAZARIY ASOSLARI	195
Saidov Jaloladdin Allaberganovich KORXONALARDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	202
Mamajonova Surayyoxon Maxmudjonovna PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA INNOVATSION RIVOJLANISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARINI BAHOLASH METODIKASI	207
Tojiyev Sa‘dulla Muhitdinovich INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION IMPROVING ECONOMIC INCENTIVE AND RESOURCE-ALLOCATION MECHANISMS AS A FACTOR IN INCREASING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE “TECHNOPARK” ENTERPRISE	213
Erkinova Umidakhon Ilhom qizi	

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED RECRUITMENT SYSTEMS ON HIRING QUALITY	218
Mutalova Manzura Abdushukur qizi	
TOMORQA XO'JALIGI FAOLIYATI BILAN BOG'LIQ NOQISHLOQ XO'JALIGI FAOLIYATINING TA'SIRINI IQTISODIY BAHOLASH	224
U.U.Nurullayev	
SHAHAR HUDUDLARIDA EKOLOGIK MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	230
Asqarov Akmal Anvar o'g'li	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	235
Ziyodullayev Sodiqjon Mamadillayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MOLIVAVIY NATIJALAR AUDITI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING YAXLIT TIZIMI	240
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
MAHALLIY TURIZMNI RIVOJLANLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINING ASOSIY FUNKSIYA VA PRINSIPLARI	246
Xayrullayev Elbek Xayrulla o'g'li	
ЛИЗИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБНОВЛЕНИЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА: ФИНАНСОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ.....	250
Дадабоева Муштари Хамидиллаевна	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH	261
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich	
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINING NAZARIY MODELLARI	267
Jurayev Ismatulla Izzatullayevich	
FINANCIAL MODELS IN THE EDUCATION SECTOR: A COMPARATIVE INSTITUTIONAL ANALYSIS OF STATE, PRIVATE, AND MIXED FUNDING SYSTEMS	275
Imomov Inomiddin	
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	281
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
NOAN'ANAVIY PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA MAZMUNI.....	292
Djumonov Dilshod Safarolievich	
URBANIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASH MUAMMOLARI.....	302
Shodmonov Nurjaxon Shokir o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB QUVVATLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	308
Reimbergenov Xurrambek Xushnudovich	
O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK BOZORI XIZMATLARINING HOZIRGI HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	314
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	321
Baxadir Adilchayev	
EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	327
Ergasheva Mohinurxon Odilxon qizi	

BANK OPERATSIYALARI BO'YICHA ICHKI AUDIT AMALLARINING MAZMUNIIY VA USLUBIIY TAHLILI	331
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich	
РАЗРАБОТКА И ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ	341
Гофурова Шахрибону Комол қизи	
INNOVATION-DRIVEN BUSINESS COMPETITIVENESS THROUGH DIGITAL TRANSFORMATION AND TECHNOLOGICAL CAPABILITY	349
Sarvinoz Asamova	
HUDUDIIY INVESTITSIIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA MINTAQAVIIY IQTISODIIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH.....	359
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH YO'LLARI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI.....	368
Samiyev Mirkamol Amriddin o'g'li	
ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ: СУЩНОСТЬ, РОЛЬ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	372
Матчанов Умирзак Сейтжанович	
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOGISTIKA TAMOIYILLARI ASOSIDA MULTIMODAL TRANSPORT-LOGISTIKA KORIDORLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	379
Islomjon Jamshedovich Jamshedov	
YASHIL INVESTITSIIYALARNING HUQUQIIYINSTITUTSIONAL ASOSLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	389
Temirova Nozima Shuhrat qizi	
ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARIDA MOLIIYAVIIY TAHLILNING ZAMONAVIIY YONDASHUVLARI VA XALQARO TAJRIBA	395
Amanqulova Muxlisa Narsafar qizi	
MEHNAT UNUMDORLIGI VA MEHNAT RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI BAHOLASH.....	403
Rashidov Zuhridin Sanjar o'g'li	
MINTAQI IQTISODIIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA KLASSTERLASHNING ASOSIIY TAMOIYILLARI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	408
Movlonova Dilrabo Nomoz qizi	
HUDUD IQTISODIIY TIZIMIDA INNOVATSION INFRATUZILMANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH	412
Sapayev Sindor Qadamboy o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMDA KPINING AHAMIYATI VA UNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY YONDOSHUVLARI.....	418
Botirjon Ergashov	
MO'YNA VA TRIKOTAJ MATERIALLARNI YOPISHTIRISH UCHUN SUVLI POLIMER YOPISHTIRUVCHI KOMPOZITSIIYA: TARKIBI, TAYYORLASH USULI VA XOSSALARI.....	424
Temirova Gulnoz Ibodovna	
Shodmonova Mijgona Salimovna	
SURXONDARYO VILOYATI TURIZM SALOHIIYATINI BAHOLASHNING KOMPLEKS MODELII.....	429
Mamatov Sardor Ilyosovich	
Rashidova Nargiza Orifjon qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA INTERNETMARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK TAHLILI VA EMPIRIK NATIJALAR	435
Pirmatov Oybek Shovkat o'g'li	

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH YO'LLARI	442
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich	
PAXTA YETISHTIRISHDA QO'LLANILADIGAN BARQAROR QISHLOQ XO'JALIK AMALIYOTLARI: XALQARO ILMIY ADABIYOTLARNING TIZIMLI TAHLILI	447
Rashitova Nilufar Xatambayevna	
Mirkasimov Baxrom Ravshanovich	
Karimov Komiljon Xamidovich	
Abduvaliyeva Nilufar Muxamadnosir qizi	
RAQAMLI BANKLAR VA KIBERXAVFSIZLIK: ZAMONAVIY TAHDIDLAR VA HIMOA USULLARI	465
Abrorov Azizjon Akobirovich	
HUDUDLAR RIVOJLANISHI SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH UCHUN XAVFSIZLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI	470
Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
HUDUDIY INVESTITSIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH.....	476
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI.....	485
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
O'ZBEKISTONDA XALQARO EKOLOGIK MAJBURIYATLARNI AMALGA OSHIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	491
G'ayratullayev Noxidxon Iqboljon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLASHTIRISH ORQALI TIJORAT RISKLARINI KAMAYTIRISH IMKONIYATLARI	495
Sharipova Gulmira Toxirovna	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBIY ELEMENTLARI.....	502
Rasuljonov Abu Bakr Abdumalik o'g'li	
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSION LOYIHALARNI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI	507
Sarimsaqov Sherzod Xamidovich	
DAVLAT QIMMATLI QOG'OZLARI MUOMALASI VA ULARNING DAROMADLILIK XUSUSIYATLARINING MOLİYA BOZORI DINAMİKASIGA TA'SIRI.....	512
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
KICHIK BIZNESNI MOLİYAVIY QO'LLABQUVVATLASH TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ORQALI TADBIRKORLIK FAOLLIGINI OSHIRISH.....	518
Kamoldinov Davronbek Ikromjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TIBBIY TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: GORIZONTAL MODEL VA 2026-YILGACHA RIVOJLANISH PROGNOZI.....	522
Nazarov Baxrom Mustafayevich	
QURILISH XIZMATLARI BOZORINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI VA XIZMATLAR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI	529
Shakarov Davron Ulashboyevich	

QURILISH XIZMATLARI BOZORINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI VA XIZMATLAR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI

Shakarov Davron Ulashboyevich
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti tadqiqotchisi
Email: orifshakarov6@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyati, mazmuni va xizmatlar iqtisodiyotidagi o'ri nazariy hamda uslubiy jihatdan tadqiq etilgan. Qurilish xizmatlarining iqtisodiy kategoriya sifatidagi mazmuni, o'ziga xos xususiyatlari va zamonaviy xizmatlar tizimidagi ahamiyati ilmiy yondashuvlar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, qurilish xizmatlari bozorining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar, uning hududiy iqtisodiy rivojlanish, investitsion faollik, bandlik hamda xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini ta'minlashdagi o'ri yoritilgan. Tadqiqot davomida qurilish xizmatlari bozorining mazmuni bo'yicha mualliflik yondashuvi ishlab chiqilib, xizmatlar iqtisodiyoti sharoitida uning rivojlanish yo'nalishlari nazariy jihatdan asoslangan. Tadqiqot natijalari qurilish xizmatlari bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish hamda soha samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda foydalanishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: qurilish xizmatlari, qurilish xizmatlari bozori, xizmatlar iqtisodiyoti, iqtisodiy mohiyat, iqtisodiy mazmun, raqamli transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik, hududiy rivojlanish, investitsiyalar, raqobatbardoshlik, xizmatlar infratuzilmasi, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm.

Аннотация: В данной статье теоретически и методологически исследуется экономическая сущность, содержание и роль рынка строительных услуг в экономике услуг. Содержание, специфика и значение строительных услуг как экономической категории в современной системе услуг анализируются на основе научных подходов. Также освещаются факторы, влияющие на формирование и развитие рынка строительных услуг, его роль в обеспечении регионального экономического развития, инвестиционной активности, занятости и конкурентоспособности рынка услуг. В ходе исследования разработан авторский подход к содержанию рынка строительных услуг и теоретически обоснованы направления его развития в экономике услуг. Результаты исследования будут использованы для разработки научно-практических рекомендаций по совершенствованию организационно-экономических механизмов развития рынка строительных услуг и повышению эффективности сектора.

Ключевые слова: строительные услуги, рынок строительных услуг, сервисная экономика, экономическая сущность, экономическое содержание, цифровая трансформация, экономическая эффективность, региональное развитие, инвестиции, конкурентоспособность, сервисная инфраструктура, организационно-экономический механизм.

Abstract: This article theoretically and methodologically studies the economic essence, content and role of the construction services market in the service economy. The content, specific features and significance of construction services as an economic category in the modern service system are analyzed based on scientific approaches. Also, the factors influencing the formation and development of the construction services market, its role in ensuring regional economic development, investment activity, employment and the competitiveness of the services market are highlighted. During the study, an author's approach to the content of the construction services market was developed, and its development directions in the service economy were theoretically substantiated. The results of the study will be used to develop scientific and practical recommendations for improving the organizational and economic mechanisms for the development of the construction services market and increasing the efficiency of the sector.

Keywords: construction services, construction services market, service economy, economic essence, economic content, digital transformation, economic efficiency, regional development, investments, competitiveness, service infrastructure, organizational and economic mechanism.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida xizmatlar sohasi yalpi ichki mahsulotning o'sishini ta'minlovchi, aholi bandligini oshiruvchi hamda iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, urbanizatsiya jarayonlarining kuchayishi va investitsion faollikning ortishi xizmatlar bozorining barcha tarmoqlari qatori qurilish xizmatlari bozorining ham sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, qurilish xizmatlari iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish, zamonaviy uy-joy va ijtimoiy obyektlarni barpo etish, investitsiya loyihalarini amalga oshirish hamda hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim o'rin egallaydi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda qurilish sohasini modernizatsiya qilish, qurilish xizmatlari bozorida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, investitsion jozibadorlikni oshirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Buning natijasida qurilish xizmatlari hajmi, ushbu sohada faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlari soni hamda ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati sezilarli darajada oshmoqda. Shu bilan birga, qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatini ilmiy jihatdan aniqlashtirish, uning xizmatlar iqtisodiyotidagi o'rni va rivojlanish xususiyatlarini zamonaviy sharoitda qayta baholash zarurati saqlanib qolmoqda.

Mavzu bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, qurilish xizmatlari bozorining nazariy asoslari, iqtisodiy mazmuni va rivojlanish omillariga oid turli ilmiy yondashuvlar mavjud. Biroq raqamli transformatsiya, innovatsion texnologiyalar va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi sharoitida qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatini kompleks yondashuv asosida tadqiq etish, uning xizmatlar iqtisodiyotidagi o'rnini baholash hamda mazkur bozorning o'ziga xos xususiyatlarini tizimli ravishda ochib berish dolzarb ilmiy masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyati, mazmuni va xizmatlar iqtisodiyotidagi o'rnini tadqiq etish masalalari xorijiy hamda mahalliy olimlar tomonidan turli ilmiy yondashuvlar asosida o'rganilgan. Mavjud ilmiy qarashlar mazkur bozorning iqtisodiy tabiatini, funksiyalarini va rivojlanish omillarini yoritishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Amerikalik olim Philip Kotler xizmatni iste'molchi ehtiyojini qondirishga qaratilgan, asosan nomoddiy tavsifga ega bo'lgan iqtisodiy faoliyat natijasi sifatida izohlaydi. Uning fikricha, xizmatlar iste'molchi uchun qiymat yaratishga qaratilgan bo'lib, ularning raqobatbardoshligi xizmat sifati, innovatsiyalar va mijozga yo'naltirilgan boshqaruv orqali ta'minlanadi. Ushbu yondashuv qurilish xizmatlarini ham zamonaviy xizmatlar bozorining muhim tarkibiy qismi sifatida baholash imkonini beradi.

Christian Grönroos xizmatni ishlab chiqaruvchi va iste'molchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlik jarayoni sifatida talqin qiladi. Olim xizmat qiymati nafaqat yakuniy natija, balki xizmat ko'rsatish jarayonining sifati orqali ham shakllanishini ta'kidlaydi. Mazkur yondashuv qurilish xizmatlarida loyihalash, injiniring, texnik nazorat va konsalting xizmatlarining iqtisodiy ahamiyatini ochib beradi.

O'zbekistonlik tadqiqotchi Dilafruz Abdullayeva qurilish xizmatlarini xizmatlar iqtisodiyotining mustaqil segmenti sifatida baholab, ularning investitsiya-qurilish jarayonidagi, real sektorni rivojlantirishdagi va hududiy iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi rolini asoslab bergan. Shuningdek, muallif qurilish xizmatlarini funksional, texnologik va iqtisodiy belgilariga ko'ra tasniflashni taklif etadi hamda ushbu xizmatlarning yuqori qo'shilgan qiymat yaratishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslaydi.

D. Abdullayevaning keyingi tadqiqotlarida qurilish xizmatlarini rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmi tizimli va institutsional yondashuv asosida yoritilgan. Muallif iqtisodiy mexanizmning tarkibiy elementlari, institutsional muhit va raqamlashtirishning qurilish xizmatlari rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilib, ushbu mexanizm samaradorligini baholash bo'yicha metodologik yondashuvlarni taklif etgan.

A. J. Abdullayev qurilish sanoatida tadbirkorlik faoliyatining shakllanishini tadqiq etib, qurilish sohasining hududiy rivojlanish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va investitsion jarayonlarni faollashtirishdagi o'rnini asoslaydi. Olimning fikricha, qurilish sohasining barqaror rivojlanishi xizmatlar bozorining kengayishiga va iqtisodiy o'sishning jadallashishiga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy bilishning tizimli, qiyosiy va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Shuningdek, iqtisodiy-statistik tahlil, umumlashtirish, guruhlash, qiyosiy taqqoslash hamda grafik tahlil usullari qo'llanildi. Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyati va xizmatlar iqtisodiyotidagi o'rni mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari asosida tahlil qilinib, mualliflik yondashuvi shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatini to'liq anglash uchun, avvalo, ushbu tushunchaga nisbatan ilmiy adabiyotlarda mavjud yondashuvlarni qiyosiy tahlil qilish maqsadga muvofiq. Turli olimlar xizmatlar va qurilish xizmatlariga iqtisodiy mazmuni, funksional xususiyatlari hamda bozor munosabatlaridagi o'rindan kelib chiqib turlicha ta'rif berganlar. Mazkur yondashuvlarni umumlashtirish qurilish xizmatlari bozorining nazariy asoslarini aniqlashtirish, uning iqtisodiy mazmunini chuqurroq ochib berish hamda mualliflik yondashuvini shakllantirish imkonini beradi. Shu munosabat bilan, qurilish xizmatlari bozoriga berilgan ilmiy ta'riflarning qiyosiy tahlili 1-jadvalda keltirilgan (1-jadval).

1-jadval

Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatiga oid ilmiy yondashuvlarning qiyosiy tahlili¹

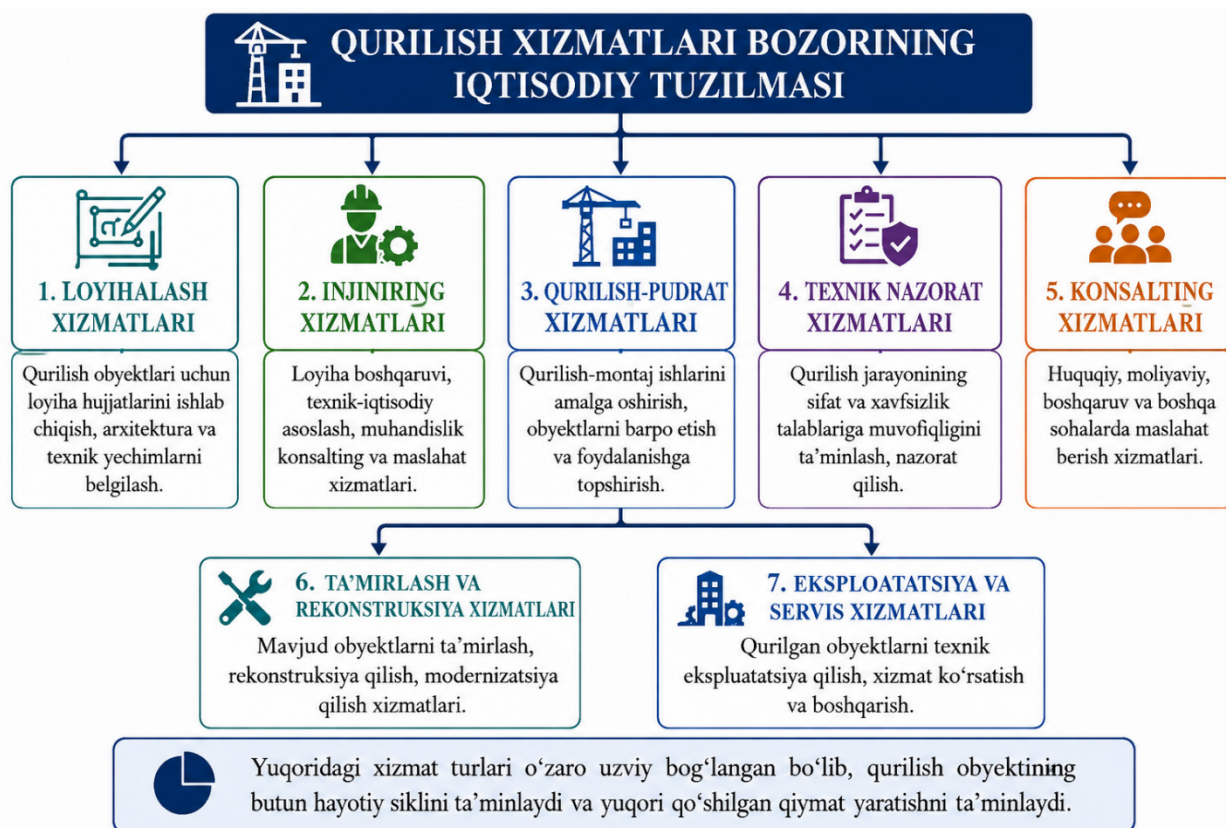
Muallif	Asosiy ilmiy yondashuv	Kuchli jihati	Cheklangan jihati	Muallifning bahosi
P. Kotler	Xizmat – iste'molchining ehtiyojini qondirishga qaratilgan nomoddiy iqtisodiy faoliyat natijasi.	Xizmatlarning iqtisodiy mohiyati va iste'molchi ehtiyojiga yo'naltirilganligini asoslaydi.	Qurilish xizmatlarining tarmoq xususiyatlari yoritilmagan.	Qurilish xizmatlarini umumiy xizmatlar tizimining tarkibiy qismi sifatida baholash uchun nazariy asos yaratadi.
C. Grönroos	Xizmat – xizmat ko'rsatuvchi va iste'molchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlik jarayoni.	Xizmat ko'rsatish jarayonining uzluksizligini va sifat omilini ochib beradi.	Qurilish xizmatlarining iqtisodiy munosabatlari alohida ko'rib chiqilmagan.	Qurilish xizmatlarida loyiha, buyurtmachi va pudratchi o'rtasidagi munosabatlarni tushuntirishda muhim ahamiyatga ega.
C. Lovelock	Xizmatlar iqtisodiy qiymat yaratuvchi faoliyat bo'lib, uning sifati va samaradorligi boshqaruvga bog'liq.	Xizmatlar sifatini va qiymat yaratish jarayonini ilmiy asoslaydi.	Qurilish xizmatlari bozorining institutsional xususiyatlari yoritilmagan.	Qurilish xizmatlari sifatini oshirish va raqobatbardoshlikni ta'minlashda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.
D.Abdullayeva	Qurilish xizmatlari investitsiya-qurilish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy o'sish va hududiy rivojlanishga xizmat qiladi.	Qurilish xizmatlarining iqtisodiy mazmuni va tasnifi yoritilgan.	Raqamli transformatsiya omillarining ta'siri yetarli darajada ochib berilmagan.	Qurilish xizmatlari bozorini mustaqil iqtisodiy kategoriya sifatida baholashga imkon beradi.
A.J.Abdullayev	Qurilish xizmatlari bozorining rivojlanishi investitsiya faolligi va tadbirkorlik muhitiga bevosita bog'liq.	Qurilish xizmatlarining hududiy iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni asoslangan.	Xizmatlar bozorining ichki tarkibi chuqur tahlil qilinmagan.	Hududiy qurilish xizmatlari bozorini rivojlantirishning iqtisodiy omillarini aniqlashda muhim metodologik asos hisoblanadi.

1-jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatiga nisbatan turli ilmiy yondashuvlar mavjud bo'lib, ular xizmatlar iqtisodiyotining rivojlanish bosqichlari va tadqiqot maqsadlariga qarab farqlanadi. Xususan, P. Kotler xizmatni iste'molchi ehtiyojini qondirishga qaratilgan nomoddiy iqtisodiy faoliyat sifatida talqin etgan bo'lsa, C. Grönroos xizmat ko'rsatish jarayonida ishlab chiqaruvchi va iste'molchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni asosiy omil sifatida e'tirof etadi. C. Lovelock esa xizmatlarning qiymat yaratishdagi o'rni hamda xizmat sifati va boshqaruv samaradorligining ahamiyatiga alohida urg'u beradi.

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida esa qurilish xizmatlarining iqtisodiy mohiyati investitsiya jarayonlari, hududiy rivojlanish va tadbirkorlik faoliyati bilan uzviy bog'liqlikda yoritilgan. Jumladan, D. Abdullayeva qurilish xizmatlarini investitsiya-qurilish faoliyatining ajralmas elementi sifatida baholab, ularning iqtisodiy mazmuni va tasnifini takomillashtirish zarurligini asoslaydi. A. J. Abdullayev esa qurilish xizmatlari bozorining rivojlanishini investitsion faollik, bozor infratuzilmasi va tadbirkorlik muhitining rivojlanishi bilan bog'laydi.

Shu bilan birga, tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy yondashuvlarda qurilish xizmatlari bozorining raqamli transformatsiya, innovatsion boshqaruv, zamonaviy xizmatlar ekotizimi hamda bozor subyektlari o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar tizimi sifatidagi xususiyatlari yetarli darajada yoritilmagan. Ayniqsa, qurilish xizmatlarining loyihalash, injiniring, texnik nazorat, konsalting, ekspluatatsiya va servis xizmatlari bilan integratsiyalashgan holda faoliyat yuritishi zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda kompleks tarzda baholanishni talab etadi.

1 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

1-rasm. Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy tuzilmasi²

1-rasmda qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy tuzilmasi hamda uning asosiy tarkibiy elementlari tizimli ravishda ifodalangan. Rasmda ko'ra, qurilish xizmatlari bozori yettita asosiy xizmat turidan iborat bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'liq holda qurilish obyektining butun hayotiy siklini qamrab oladi. Mazkur xizmatlarning har biri qurilish jarayonining muayyan bosqichida iqtisodiy qiymat yaratish va yakuniy natijaning sifatini ta'minlashda muhim o'rin egallaydi.

Qurilish jarayonining dastlabki bosqichi loyihalash xizmatlari bilan boshlanadi. Ushbu bosqichda qurilish obyektining me'moriy yechimi, texnik hujjatlar va muhandislik loyihalari ishlab chiqiladi. Loyihaning ilmiy va texnik jihatdan puxta tayyorlanishi keyingi bosqichlarning samaradorligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Injiniroing xizmatlari esa texnik-iqtisodiy asoslash, loyiha boshqaruvi hamda muhandislik konsaltingi orqali qurilish jarayonining tashkiliy va texnologik jihatdan samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Rasmda markaziy o'rinni qurilish-pudrat xizmatlari egallagan bo'lib, aynan ushbu bosqichda loyiha amaliyotga tatbiq etiladi va iqtisodiy qiymat yaratiladi. Qurilish-montaj ishlarining sifatli va belgilangan muddatlarda bajarilishi investitsiya loyihalarining muvaffaqiyatli yakunlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, texnik nazorat xizmatlari qurilish ishlari sifatini, xavfsizlik talablariga rioya etilishini hamda amaldagi me'yoriy hujjatlarga muvofiqligini nazorat qilish orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan texnik va iqtisodiy risklarni kamaytiradi.

Konsalting xizmatlari qurilish sohasida huquqiy, moliyaviy va boshqaruv masalalari bo'yicha professional maslahatlar berish orqali qarorlar qabul qilish sifatini oshiradi hamda investorlar, buyurtmachilar va pudrat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi. Qurilish obyekti foydalanishga topshirilgandan so'ng ta'mirlash va rekonstruksiya xizmatlari uning texnik holatini yaxshilash, xizmat muddatini uzaytirish hamda foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ekspluatatsiya va servis xizmatlari esa qurilgan obyektlarning uzluksiz ishlashini ta'minlab, texnik xizmat ko'rsatish, monitoring va boshqaruv jarayonlarini qamrab oladi (2-jadval).

2 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

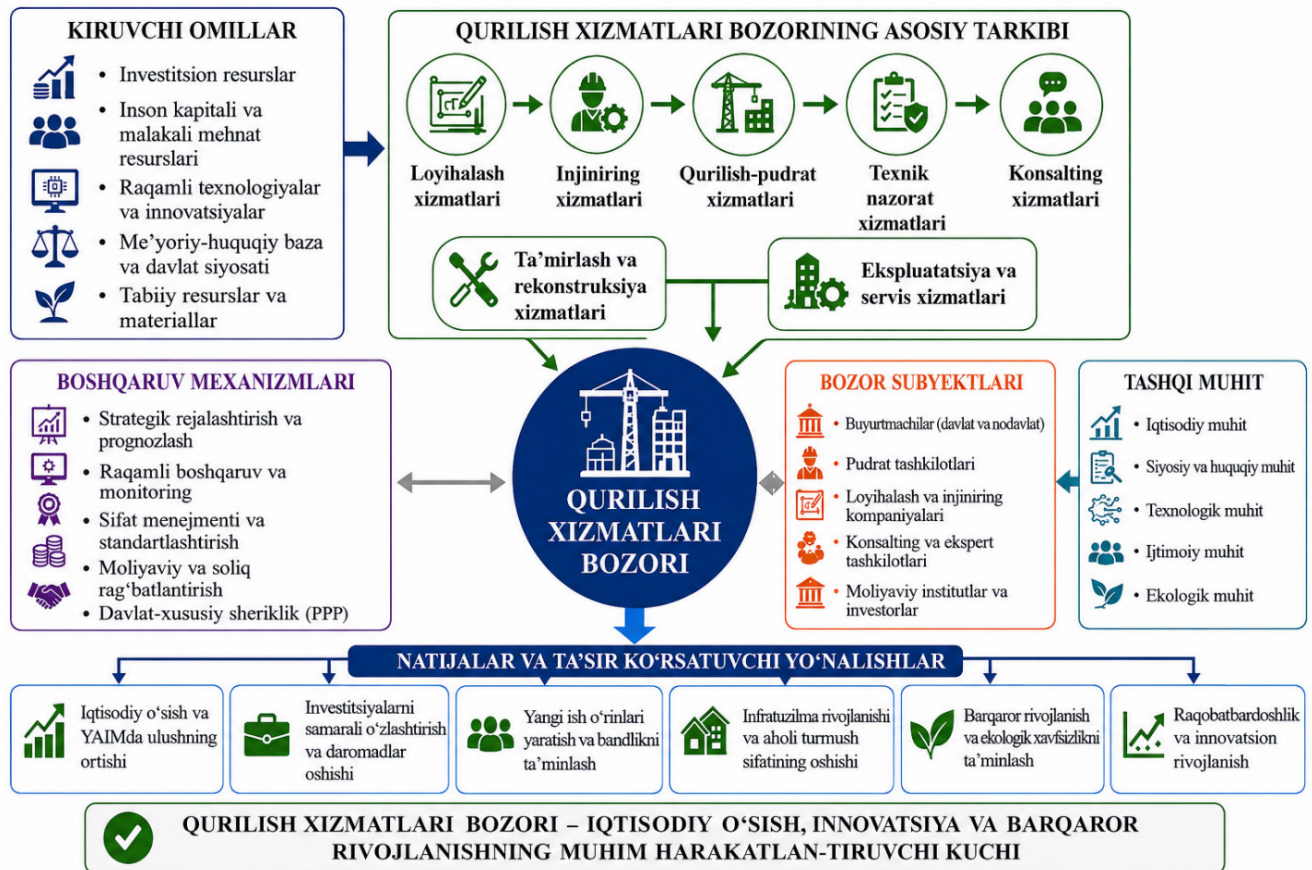

2-jadval
Qurilish xizmatlarining iqtisodiy faoliyati bozori va iqtisodiy ahamiyati³

Qurilish xizmatlari funksiyasi	Mazmuni	Iqtisodiy natijasi	Xizmatlar iqtisodiyotiga ta'siri
Investitsion funksiya	Qurilish loyihalarini amalga oshirish orqali investitsiyalarni o'zlashtirish	Asosiy kapital hajmi ortadi	Investitsion faollik va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi
Ishlab chiqarish funksiyasi	Turar joy, sanoat va ijtimoiy obyektlarni barpo etish	Yangi ishlab chiqarish quvvatlari yaratiladi	Xizmatlar infratuzilmasi kengayadi
Ijtimoiy funksiya	Aholini uy-joy, ta'lim va sog'liqni saqlash obyektlari bilan ta'minlash	Turmush sifati yaxshilanadi	Aholining ijtimoiy farovonligi oshadi
Bandlikni ta'minlash funksiyasi	Qurilish va unga bog'liq xizmat tarmoqlarida yangi ish o'rinlarini yaratish	Bandlik darajasi ortadi	Daromadlar va iste'mol bozori kengayadi
Innovatsion funksiya	Zamonaviy texnologiyalar, BIM, raqamli platformalar va yangi materiallardan foydalanish	Resurslardan foydalanish samaradorligi ortadi	Xizmatlar sifati va raqobatbardoshligi oshadi
Hududiy rivojlantirish funksiyasi	Muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish	Hududlar iqtisodiy salohiyati ortadi	Hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovut qisqaradi
Ekologik funksiya	Energiya tejamkor va ekologik xavfsiz qurilish texnologiyalarini joriy etish	Atrof-muhitga salbiy ta'sir kamayadi	Barqaror rivojlanish tamoyillari ta'minlanadi

2-jadval ma'lumotlari qurilish xizmatlarining iqtisodiyotda ko'p bozorida tizim sifatida faoliyat yuritishini ko'rsatadi. Ushbu bozor sanoat qurilishlarini barpo etishga xizmat qiladi, balki investitsiyalarni o'zlashtirish, yangi ish o'rinlarini qo'shish, infratuzilmasini rivojlantirish va barqaror iqtisodiy faollashtirish obyektlarini ham muhim o'rin egallaydi. Foyda, investitsion va ishlab chiqarish funksiyalari iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qilsa, ijtimoiy va bandlik funksiyalari aholi farovonligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Hisob-kitoblarni amalga oshirish uchun innovatsion va ekologik funksiyalarni boshqarish. BIM texnologiyalari, kompyuter boshqaruv tizimlari hamda tejamkorlik ishlarini ishlab chiqarish xizmatlarini energiya bilan ta'minlaydi. Shu bois qurilish xizmatlarini rivojlantirishda ushbu funksiyalarni kompleks tarzda ishlab chiqarishni ta'minlashning iqtisodiy rivojlanishini muhim omil bo'ladi (2-rasm).

3 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

2-rasm. Qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiyotdagi o'rne va o'zaro bog'liqligi⁴

2-rasmda qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiyotdagi o'rne, uning tarkibiy elementlari hamda bozor faoliyatiga ta'sir etuvchi asosiy omillarning o'zaro bog'liqligi tizimli ravishda ifodalangan. Rasmga ko'ra, qurilish xizmatlari bozori iqtisodiy tizimning mustaqil tarkibiy qismi bo'lish bilan birga, investitsiya, boshqaruv, bozor subyektlari va tashqi muhit omillari bilan chambarchas bog'liq holda faoliyat yuritadi.

Rasmning chap qismida qurilish xizmatlari bozorining rivojlanishiga ta'sir etuvchi kiruvchi omillar keltirilgan. Jumladan, investitsiya resurslari, malakali inson kapitali, raqamli texnologiyalar, me'yoriy-huquqiy baza hamda tabiiy resurslar qurilish xizmatlari bozorining shakllanishi va barqaror rivojlanishining asosiy omillari hisoblanadi. Mazkur omillarning uyg'unligi xizmatlar sifatini oshirish, resurslardan samarali foydalanish va innovatsion rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Rasmning markaziy qismida qurilish xizmatlari bozorining asosiy tarkibi aks ettirilgan bo'lib, u loyihalash, injiniring, qurilish-pudrat, texnik nazorat, konsalting, ta'mirlash va rekonstruksiya hamda ekspluatatsiya va servis xizmatlarini qamrab oladi. Ushbu xizmat turlari qurilish obyektining butun hayotiy sikli davomida izchil amalga oshirilib, har bir bosqich keyingi bosqichning samaradorligini ta'minlaydi. Ayniqsa, loyihalash va injiniring xizmatlarining sifatli tashkil etilishi qurilish ishlarining iqtisodiy samaradorligi va texnik ishonchliligi oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, rasmda qurilish xizmatlari bozorining samarali faoliyat yuritishida boshqaruv mexanizmlari alohida o'rin egallashi ko'rsatilgan. Strategik rejalashtirish, raqamli boshqaruv, sifat menejmenti, moliyaviy rag'batlantirish hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan samarali foydalanish qurilish xizmatlari bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Bozor subyektlari, ya'ni buyurtmachilar, pudrat tashkilotlari, loyihalash va injiniring kompaniyalari, konsalting tashkilotlari hamda moliyaviy institutlarning o'zaro hamkorligi qurilish loyihalarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga xizmat qiladi.

Rasmda tashqi muhit omillari – iqtisodiy, siyosiy-huquqiy, texnologik, ijtimoiy va ekologik muhitning qurilish xizmatlari bozoriga bevosita ta'siri ham aks ettirilgan. Mazkur omillar bozorning rivojlanish sur'atlari, xizmatlar sifati va raqobatbardoshligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli qurilish xizmatlari bozorini boshqarishda tashqi muhitdagi o'zgarishlarni muntazam monitoring qilish va ularga moslashuvchan boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish muhim hisoblanadi.

4 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Rasmning yakuniy qismida qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy natijalari yoritilgan. Jumladan, bozorning samarali faoliyati yalpi ichki mahsulot hajmining ortishi, investitsiyalarning samarali o'zlashtirilishi, yangi ish o'rinlarining yaratilishi, infratuzilmaning rivojlanishi, ekologik barqarorlikning ta'minlanishi hamda xizmatlar bozorining raqobatbardoshligi va innovatsion salohiyatining oshishiga xizmat qiladi. Bu esa qurilish xizmatlari bozorining mamlakat iqtisodiyotida strategik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, qurilish xizmatlari bozori xizmatlar iqtisodiyotining strategik tarkibiy qismi bo'lib, u loyihalash, injiniring, qurilish-pudrat, texnik nazorat, konsalting, ta'mirlash va rekonstruksiya hamda ekspluatatsiya va servis xizmatlarining o'zaro integratsiyalashgan tizimidan iborat ekanligi aniqlandi. Ushbu xizmatlar qurilish obyektlarining butun hayotiy siklini qamrab olishi bilan boshqa xizmat turlaridan farqlanadi.

Ikkinchidan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish natijasida qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyatini izohlash bo'yicha turli nazariy yondashuvlar mavjudligi aniqlandi. Biroq mazkur yondashuvlarda qurilish xizmatlarining raqamli transformatsiya, innovatsion rivojlanish va xizmatlar iqtisodiyotidagi zamonaviy o'rni yetarli darajada yoritilmaganligi sababli, ushbu maqolada qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mazmuniga mualliflik yondashuvi taklif etildi.

Uchinchidan, qurilish xizmatlari bozori investitsion faollikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, zamonaviy infratuzilmani shakllantirish va hududlarning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim iqtisodiy mexanizm ekanligi asoslandi.

To'rtinchidan, qurilish xizmatlari bozorining samarali rivojlanishi investitsiya resurslari, malakali inson kapitali, raqamli texnologiyalar, zamonaviy boshqaruv mexanizmlari hamda qulay institutsional muhitning o'zaro uyg'unligiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy mohiyati va tarkibiy tuzilmasini baholashda kompleks yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiq;

- qurilish xizmatlari bozorida raqamli texnologiyalar, jumladan, BIM, elektron loyiha boshqaruvi va raqamli monitoring tizimlarini keng joriy etish lozim;

- qurilish xizmatlari sifatini oshirish maqsadida loyihalash, injiniring va texnik nazorat xizmatlari o'rtasidagi institutsional hamkorlikni kuchaytirish zarur;

- qurilish xizmatlari bozorining raqobatbardoshligini oshirish uchun innovatsion boshqaruv usullarini hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini keng qo'llash tavsiya etiladi;

- qurilish xizmatlari bozorini rivojlantirish bo'yicha strategik qarorlarni qabul qilishda ilmiy asoslangan baholash ko'rsatkichlari va monitoring tizimidan foydalanish maqsadga muvofiq.

Mazkur xulosa va takliflarning amaliyotga joriy etilishi qurilish xizmatlari bozorining iqtisodiy samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash, investitsion jozibadorlikni kuchaytirish hamda xizmatlar iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/uz/docs/-8050769>
3. Kotler P., Keller K.L. Marketing Management. 16th Edition. — Pearson Education, 2022. — 832 p.
4. Grönroos C. Service Management and Marketing: Managing the Service Profit Logic. 5th Edition. — John Wiley & Sons, 2024. — 640 p.
5. Lovelock C., Wirtz J. Services Marketing: People, Technology, Strategy. 9th Edition. — Pearson Education, 2022. — 800 p.
6. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. — New York: Free Press, 1985. — 592 p.
7. Abdullayeva D. Qurilish xizmatlarining iqtisodiy mohiyati, mazmuni va tasnifi // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. — 2024. — №4. — B. 145–154.

8. Abdullayeva D. Teoretiko-metodologicheskie osnovi ekonomicheskogo mexanizma razvitiya stroitelnyx uslug // Экономика и инновационные технологии. – 2024. – №5. – B. 32–44.
9. Yahyoyev T.I.O'. Qurilish xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar samaradorligini oshirishda aktivlar tahlilini takomillashtirish // Green Economy Development. – 2024. – №6. – B. 211–220.
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qurilish va xizmatlar sohasi bo'yicha statistik to'plam. – Toshkent, 2025.
11. O'zbekiston Respublikasi Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi. Qurilish sohasini rivojlantirish bo'yicha statistik va tahliliy ma'lumotlar. – Toshkent, 2025.
12. World Bank. World Development Report 2024: Infrastructure and Economic Growth. – Washington, DC: World Bank, 2024.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>